

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

281.8
G25
cop.2
op.2

GAVDÁRKÖZLÉS

XV. évf.

U. S. DEPT. OF AGRICULTURE
NATIONAL AGRICULTURAL LIBRARY

JUN 15 1971

CUMSERIAL SERIAL RECORDS

A TARTALOMBÓL

DIMÉNY IMRE:

Az élelmiszer-gazdaság IV. öt-
éves tervének főbb ökonómiai
kérdései

NAGY LÁSZLÓ:

A mezőgazdasági üzemek és a
fogyasztók közvetlen kapcso-
latának néhány problémája

BARANYI JÓZSEF:

A szőlőtermelés gazdaságossá-
gát befolyásoló tényezők Eger-
szőláton

PATI NAGY ELEMÉR:

Gazdaságos védekezés a gya-
logló rovarkártevők ellen

71
—
4

GAZDÁLKODÁS

TARTALOM

<i>Dimény Imre</i> : Az élelmiszer-gazdaság IV. ötéves tervének főbb ökonómiai kérdései	1
<i>Kovács György</i> : Az irányítás és az információ néhány problémája	19
<i>Nagy László</i> : A mezőgazdasági üzemek és a fogyasztók közvetlen kapcsolatának néhány problémája	27
<i>Hamad, Saud A.</i> : A rizstermelés technológiai változatainak gazdasági értékelése	39

A GAZDÁLKODÁS GYAKORLATÁBÓL

<i>Baranyi József</i> : A szőlőtermelés gazdaságosságát befolyásoló tényezők Egerszóláton	43
---	----

SZEMLE

Gazdaságos védekezés a gyalogló rovarkártevők ellen (<i>Pati Nagy E.</i>)	55
Üzemgazdászképzés a zsámbéki Felsőfokú Mezőgazdasági Technikumban (<i>Domokos K.</i>)	58

E SZÁM SZERZŐI:

Baranyi József dr., főkertész, Borgazdasági Vállalatok Trösztje (Budapest) — *Dimény Imre dr.*, mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter (Bp.) — *Domokos Kázmér*, tanulmányi csoportvezető, Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum (Zsámbék) — *Halász Péter*, tudományos munkatárs, Agrárgazdasági Kutató Intézet (Bp.) — *Hamad, Saud A.*, aspiráns, Agrártudományi Egyetem (Gödöllő) — *Kovács György*, csoportvezető, MÉM Statisztikai és Gazdaságelemző Központ (Bp.) — *Nagy László*, osztályvezető, Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa (Bp.) — *Pati Nagy Elemér*, igazgató, Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum (Zsámbék).

AZ ÉLELMISZER-GAZDASÁG IV. ÖTÉVES TERVÉNEK FŐBB ÖKONÓMIAI KÉRDÉSEI*

DIMÉNY IMRE dr.

Az élelmiszer-gazdaság szerepe a lakosság növekvő színvonalú — összetételében korszerűbb — ellátásában és a külkereskedelmi forgalomban változatlanul igen jelentős. Feladatainknak olyan körülmények között kell megfelelni, amelyeknek jellemzői:

- a csökkenő földterület és a csökkenő mezőgazdasági munkaerő,
- a jelentős mértékű szerkezetváltozás mind a mezőgazdaság, mind pedig a feldolgozó ipar termelésében, s
- a bizonyos mértékű szektorváltozás, főként a kiemelten fejlesztendő állattenyésztési ágazatban.

A NÉPGAZDASÁGI IGÉNYEK

Az élelmiszer-gazdasággal szemben támasztott — a IV. öt éves terv-időszakra vonatkozó — népgazdasági igények az alábbiakban foglalhatók össze:

- az élelmiszer-gazdaság fejlődése tegye lehetővé a *dolgozók életszínvonalának* növekedését, élet- és munkakörülményeinek javulását;
- elégítse ki az életszínvonal emelkedéséből származó, mennyiségben növekvő, szerkezetében és a minőségben fokozott követelményeket támasztó *belföldi igényeket*;
- *növelje* az exportot és annak gazdaságosságát, különös tekintettel a népgazdaság tőkés fizetési mérlegének javítására;
- *javítsa a termelékenységét és hatékonyságát*, ezzel is elősegítve a termelés jövedelmezőségének kedvező alakulását.

E követelmények teljesítése érdekében alapvető feladat:

- a belföldi igényekhez, valamint az exportkövetelményekhez jobban igazodó *termelés szerkezet*, illetve gyártmánystruktúra kialakítását;

* Az MTA Mezőgazdasági Üzemtani és Üzemvezetési Bizottsága kibővített ülésén tartott előadás alapján.

- a háztáji és egyéni gazdaságok termelési lehetőségeinek kihasználása mellett a mezőgazdasági *nagyüzemek* fejlődési ütemének meggyorsítását;
- a rendelkezésre álló anyagi-műszaki lehetőségek hatékony felhasználásával a *termelés színvonalának emelését* és a korszerű termelés-technológiai módszerek elterjesztését;
- a termelés—feldolgozás—értékesítés közti ellentmondások fokozatos felszámolását, az élelmiszer-gazdaság szempontjából is szükségszerű *kooperációk* kialakítását és dinamikus fejlesztését.

A MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS NÖVEKEDÉSE

A *mezőgazdaság* bruttó termelése — ötéves átlagban, 1968. évi változatlan árakkal számolva — évenként 2,9%-kal, összesen 15%-kal nő majd a IV. ötéves terv előirányzatai szerint.

A III. ötéves tervben a növénytermelés gyorsabb ütemű fejlesztése volt a cél. A IV. ötéves terv az *állattenyésztésben irányoz elő gyorsabb* — évenként 3,2%-os — *fejlődési ütemet*. A tervezett változás kissé módosítja a mezőgazdaság szerkezetét, és az állattenyésztés termelésen belüli részaránya az 1960. évi 41%-ról a tervidőszak végére mintegy 43%-ra nő.

A szerkezetváltozással egyidejűleg a kisüzemek (háztáji, egyéni stb.) termelése a IV. ötéves tervidőszakban szinttartó lesz úgy, hogy egyes ágazatokban (baromfi és sertés) nőhet is. A korszerűbb termelési módszerek terjedése a kisüzemekben is javuló hatékonyságot eredményez. A *nagyüzemekben* a termelés növekedési üteme *meggyorsul*, és az országos átlagot meghaladja. Leggyorsabb fejlődéssel a termelőszövetkezeti közös gazdaságokban és elsősorban azok állattenyésztésében számolunk.

1975-ben a mezőgazdasági nagyüzemek összes termelésből való részesedése — az 1970. évi 63%-kal szemben — megközelíti a 70%-ot. A növénytermelés bruttó termelésének 74%-át, az állattenyésztésének pedig mintegy 62%-át nagyüzemek állítják elő.

AZ ÉLELMISZERIPARI TERMELÉS NÖVEKEDÉSE

Az élelmiszeripar társadalmitermék-értéke — folyó áron számolva — a IV. ötéves tervidőszakban 26%-kal nő, ami majdnem azonos a III. ötéves tervidőszak fejlődési előirányzatával. A mezőgazdasági nagyüzemek élelmiszeripari kiegészítő tevékenységét is figyelembe véve, a növekedés mértéke 29%-ra tehető. Ezt tanúsítják az alábbi számok:

Az élelmiszeripar 1975. évre előirányzott
társadalmitermék-értékének indexe
(1970=100)

Állami ipar
Tanácsai ipar

127
110

szektorok szerint együtt

mél
része
keze
élelm
kedi
szeri

sági
vert
ipar
rokn

öté
dés

Az élelmiszeripar 1975. évre előirányzott társadalmi termék-értékének indexe* (1970=100)		
	szektorok szerint	együtt
Szövetkezeti ipar	134	
Termelőszövetkezeti közös vállalkozás	200	126
Mezőgazdasági üzemek élelmiszeripari tevékenysége	227	
Összesen		129

A különböző fejlődési ütem változást okoz az egyes szektorok termelésén belüli részarányában. Az állami és tanácsi ipar termelésből való részesedése 97%-ról 94%-ra csökken, a szövetkezeti ipar, a termelőszövetkezeti közös vállalkozások és mezőgazdasági nagyüzemek kiegészítő jellegű élelmiszeripari tevékenységének együttes aránya pedig 3%-ról 6%-ra emelkedik. Az arányváltozások érzékeltetik a *mezőgazdasági nagyüzemek* élelmiszeripari tevékenységének *növekvő* jelentőségét.

A tervidőszakban — a népgazdasági szükségletekhez és a mezőgazdasági termelés szerkezetéhez igazodva — a tervezett, az állattenyésztési vertikumra koncentrált fejlesztés eredményeként módosul az *élelmiszeripar szerkezete* és jelentősen nő az állati eredetű termékeket feldolgozó iparoknak a termelésből való részesedése. Ezt mutatják a következő adatok:

	A termelésből való részesedés* (%)	
	1970.	1975.
	években	
Növényi termékeket feldolgozó iparok	55,3	48,9
Állati termékeket feldolgozó iparok	37,2	42,8
Egyéb iparok	7,5	8,3
Összesen	100,0	100,0

A MEZŐGAZDASÁGI TERMELES NÖVEKEDÉSI SAJÁTOSSÁGAI

A mezőgazdasági termelés évi 2,9%-os fejlődési üteme azonos az előző öt éves terv évi átlagos fejlődési ütemével. A különbség a két főágazat fejlődési üteme között a következők szerint alakul:

	A növekedés üteme %-ban	
	a III. öt éves tervidőszakban	a IV. öt éves tervidőszakban
Növénytermelés	3,2	2,7
Állattenyésztés	2,6	3,2

* Forrás: A MÉM számításai

A két főágazat közötti ütemelterés a IV. tervben érvényesített koncepció következménye. A növénytermelés-centrikus III. ötéves terv — amely hivatva volt a hazai kenyérgabona-szükséglet bázisának megteremtésére és a takarmányellátottság javítására — olyan gazdasági struktúrát teremtett, amelyre a IV. ötéves terv bátran alapozhatta az állattenyésztés nagyobb arányú fejlesztését.

A növénytermelés évi 2,7%-os növelése a *magasabb bázisszint* miatt közel azonos nagyságú termelésnövekedést eredményez, mint amelyet a III. ötéves terv eredményezett évi 3,2%-os növekedési ütem mellett.

A növénytermelés *volumenének növekedése* évi átlagban a III. ötéves terv időszakában 1,6 milliárd Ft volt, a IV. ötéves terv időszakában pedig 1,5 milliárd Ft lesz.

A növénytermelés a termelésnövekedést a III. ötéves tervhez viszonyítva 2%-kal *kisebb földterületen* éri majd el. Ez így magasabb termés-eredménynek számít, mivel az 1 ha mezőgazdasági területre jutó növénytermelés értéke évente átlagosan 3,2%-kal nő. Ezt a termelésnövelést csak *intenzívebb* termeléssel lehet biztosítani. Az intenzívebb termelés záloga

- a magasabb hozamú *fajták* termelésbe állítása;
- a terület termőkapacitásának *jobb kihasználása* racionális földhasználat-tal és magasabb fokú talajerő-visszapótlással (az 1 ha-nyi területre jutó műtrágya-felhasználás 72%-kal nő);
- a *gépesítés* fokozása (az 1 traktoregységre jutó szántóterület 43 ha-ról 33,4 ha-ra csökken);
- a betakarítási *veszteségek csökkentése* (komplex gépesítéssel, a terményraktárak és a szállítás fejlesztésével, jobb szervezésével stb.).

Az állattenyésztés termelésének tervezett átlagos növekedési üteme meghaladja az *előző időszakok* termelésének növekedését. Ezt elsősorban a növénytermelés — azon belül a takarmánytermelés — helyzetének javulása, a fehérjedús takarmányok importja és nem utolsósorban a nagyüzemi állattenyésztés korszerűsítése, illetve az e téren megindult fejlődés teszi lehetővé. Ezt a célt szolgálja a beruházásoknak az állattenyésztési ágazatok javára történő arányváltozása is az alábbiak szerint:

	A mezőgazdasági beruházások megoszlása	
	a III. ötéves tervidőszakban*	a IV. (%)
Növénytermelés	38,6	28,4
Állattenyésztés	31,8	38,1
Gépesítés és egyéb	29,6	33,5
Mezőgazdaság összesen	100,0	100,0

Az állattenyésztés évi 3,2%-os ütemű növekedésének elérése *szükséges* a fogyasztási színvonal tervezett 14%-os növeléséhez (67 kg hús/fő) és az exportkötelezettségek teljesítéséhez.

* Forrás: A MÉM számításai.

Ennek érdekében a mezőgazdasági nagyüzemeknek — elsősorban a termelőszövetkezeteknek — a *szarvasmarha-tenyésztést* gyors ütemben kell fejleszteniük (ezt ösztönzi az üzemviteli támogatás is). Az állatlétszám növelésével egyidejűleg növelni kell a fajlagos hozamokat is. Ezért a terv szerint:

- a *vágómarha-termelés* 11%-os, a tejtermelés 20%-os növekedésével kell számolni;
- a *sertésenyésztésben* el kell érni, hogy a hússertés aránya a jelenlegi 66%-ról 79%-ra nőjön (a fehérhússertés aránya 1975-ben 90% körül alakuljon);
- a *baromfifuttatásban* a törzsállomány 9%-os, a vágóbaromfi-termelés 26%-os és a tojástermelés 23%-os aránynövekedését kell előirányozni;
- fokozódnia kell a korszerű, jó takarmányhasznosító *hibridek* elterjedésének (a kisüzemekben is).

AZ ÉLELMISZERIPARI TERMELÉS NÖVEKEDÉSI SAJÁTOSSÁGAI

Az *élelmiszeripari termelés* tervezett 26%-os növekedése évi átlagban 4,7%-nak felel meg. Az előző öt éves tervidőszakokban a termelés növekedési üteme magasabb volt (II. öt éves terv: 8,5%, III. öt éves tervidőszak: 5,1%), ennek ellenére a tervezett ütemet *reálisan feszítettnek* tartjuk. A IV. öt éves terv időszakában ugyanis már több tényező miatt kevésbé szükséges az élelmiszeripari termelés mennyiségi növelése. E tényezők a következők:

- a *háztartási* feladatok egy része átment az iparba (sütőipar, tartósítóipar, baromfiipar, téztaipar);
- az *iparilag megmunkált* — vagy központi készleteken átmenő — mezőgazdasági termékek aránya nőtt (élő állat, tej, tojás, gabona, zöldség-gyümölcs);
- az új technológiák alapján *új iparágak* jöttek létre (baromfiipar, hűtőipar, takarmányipar).

A mennyiségi hatások primátusa helyett a IV. öt éves tervidőszakban a *mínőségi termelés és a magasabb megmunkálási fok eredménye* hat a termelési érték növelésére. A belföldi és külföldi igényekhez történő rugalmasabb alkalmazkodás, a korszerű termékgyártás és forgalmazás az élelmiszeripari technika és technológia *korszerűsítését* követeli meg. Ez eredményezheti

— a *hatékonyság* fokozása mellett — a termelés jelzett ütemű növelését.

A IV. öt éves időszakra tervezett termelésnövekedés — megítélésünk szerint — összességében és együttesen arányban áll a termelésnövelés potenciális lehetőségével. Másként nem mondhatnánk el a tervekről azt, hogy *feszítetten reálisak*.

A fentiek nem mondanak ellent annak, hogy egyes területeken és bizonyos ágazatokban — ezen belül a vertikumok bizonyos fokán — *lenne nagyobb lehetőség* a termelés fokozására is, például a zöldség-, gyümölcs-konzerv-termelésben, de e lehetőségeinket *más területek korlátai* fékezik.

A IV. öt éves terv teljesítésekor a meglevő, vagy a végrehajtás során keletkező korlátok megszüntetésével, vagy hatásuk csökkentésével valószínűleg *teret lehet majd nyitni* az adott területen meglevő potenciális lehetőségeink jobb kihasználására. Ez jelentheti elsősorban azt a többletet, ami a tervben meglevő *feszítettséget feloldja*, és a kitűzött cél reális teljesítésének alapját biztosítja, vagy a tervfeladatok túlteljesítéséhez nyújt lehetőséget.

Mindenesetre: a potenciális lehetőségek maximális kihasználását meghatározza a *fejlesztési erőforrások adott nagysága*, illetve annak *felhasználása*. Ha a felhasználás célirányos és összpontosul a feszültségek feloldására — azaz az optimális aránykialakítás eszközéül szolgál —, akkor a tervben meghatározott termelési feladatok teljesíthetők, sőt túlteljesíthetők lesznek!

A MUNKATERMELEKENYSÉG NÖVELESÉNEK ÉS A HATÉKONYSÁG
FOKOZÁSÁNAK KÉRDÉSEI A IV. ÖTÉVES TERV IDŐSZAKÁBAN

A *vállalatok* gazdasági tevékenysége eredményességének vizsgálata során az emberi munkára, az általa létrehozott és mozgásban tartott termelési eszközök felhasználásának gazdaságosságára kell a figyelmet fordítanunk.

Az élő munka termelékenységének kiemelt jelentőséget kell tulajdonítanunk. Az élő munka *termelékenységének mutatója* azonban, összetettségének ellenére is, csak *részmutató*. A mutatóban többek között a ráfordítások és a hozam viszonya, az anyagtakarékosság, a gyártmányösszetétel változása és egy sor egyéb minőségi jellemző nem jut kifejezésre. Előfordulhat az is, hogy a termelékenység és az ágazatban folytatott egész gazdasági (termelő) tevékenység hatékonysága *nem azonos irányban változik*, mert a termelékenység alakulása a realizálás alakulásától független.

A termelékenység, illetve hatékonyság alakulását a mezőgazdaságban számos tényező befolyásolja, amelyeket a megítélésnél nem lehet figyelmen kívül hagyni. A mezőgazdaságban lényegében az *utóbbi évtizedben* — a rendelkezésre álló munkaerőforrás egyidejű csökkenése mellett — *ment végbe az ún. szektorváltás*, vagyis a kisüzemi termelőkapacitások fokozatos kieserlése korszerű, nagyüzemi termelőberendezésekre. Emiatt a megvalósított nagymértékű eszközbefektetések számottevő része *pótlás jellegű* volt, vagyis nem eredményezte a termelőkapacitások arányos növelését. Ezzel függ össze, hogy a hatékonyság javulása — mint jövedelemnövelő tényező — eddig még csak kisebb mértékben hatott.

A *következő tervidőszakban* a mezőgazdasági termelés gyors ütemű fejlődésével számolunk. Ez nagy feladatot jelent a nagyüzemek számára, hiszen az említett szektorváltás — elsősorban az állattenyésztésben — továbbra is folytatódik. Így a kieső kisüzemi termelés pótlása, illetve az előirányzott termelésnövekedés szinte teljes egészében a nagyüzemekre hárul. Ennek ellenére a tervelőirányzatok kialakításánál már számoltunk a hatékonyság bizonyos mértékű javulásával.

Úgy véljük, hogy a mezőgazdasági nagyüzemekben a teljes tevékenységre (alap- és kiegészítő tevékenységre) számított *halmozott* termelési érték

öt év alatt 36—37%-kal emelkedik. Összességében az anyagi ráfordításoknak a termelési értékekhez viszonyított aránya nem változik, ami változatlan hatékonyságra utal.

A hatékonyság azonban esetleg csak az alkalmazott mérési mód (belföldi árszint és árárányok) miatt mutat változatlanságot. Ha nem a belső árárányokat tükröző módszerrel, hanem valamilyen objektívebb módszerrel (pl. tőkés világpiaci árak) számolnánk a hatékonyság változását, az állattenyésztés javára történő szerkezetváltozás, minden valószínűség szerint, a hatékonysági mutató növekedését eredményezné.

A hatékonyság látszólagos változatlanságát az ágazatok eltérő ráfordítási szintjei is magyarázzák.

A növénytermelés anyagi ráfordítási szintje a gépesítés és a fokozódó ipari anyagfelhasználás következtében mintegy 2,5 ponttal emelkedik. Összességében a hatékonyság javulása ennek ellenére nem jelentkezik, mert a ráfordítási színvonal alakulását az egyes ágazatoknál várható változások mellett jelentős mértékben befolyásolja a *termelési szerkezet változása is*. A tevékenység egészénél várható 36—37%-os növekedés a növénytermelésnél 31%-os, az állattenyésztésnél pedig több mint 45%-os növekedést tételez fel. Így az alaptevékenység termelési szerkezete a tervidőszakban — a népgazdaság igényeivel összhangban — *az állattenyésztés javára* tolódik el. A jóval magasabb anyagi ráfordítást igénylő állattenyésztés átlagosnál gyorsabb fejlődése viszont a költség szint növekedése irányában hat, s így a szerkezet változása elfedi a termelés hatékonyságának tényleges javulását.

Célszerű itt arra a körülményre is rámutatni, hogy az élő munkának mind nagyobb arányban holt munkával történő felváltása azt eredményezi, hogy a mezőgazdasági termelés hatékonyságának növekedése mindinkább más népgazdasági ágazatok munkájának a függvényévé válik. Felvetődik természetesen egyúttal az a probléma is, hogy a társadalmi termelés hatékonyságát lehet-e igazában egy-egy ágazatra elkülönítve vizsgálni.

Az említett tendenciák eredményeként a következő tervidőszakban a mezőgazdasági termelés nettó termelési értéke a bruttó termeléssel és az anyagi ráfordítással azonos ütemben, 36—37%-kal emelkedik. Ennek az azonos aránynak a tartását önmagában is komoly eredménynek tekinthetjük, hiszen az elmúlt évtizedben a bruttó termelés növekedése mellett a nettó termelés alig emelkedett (lásd a következő oldalakon közölt 1., 2. táblázatot). Nézzük meg, hogy ezek az összefüggések az állami gazdaságoknál, illetve a termelőszövetkezeteknél hogyan mutatkoznak.

Termelékenység és hatékonyság
az állami gazdaságokban

Az állami gazdaságok a III. ötéves terv során a munkatermelékenységgel növelése terén jelentős eredményeket értek el. Munkaerő-létszámuk az 1966. évi 171 000 főről 152 000 főre csökkent, ugyanakkor a folyó áron számított halmozott termelési érték 13,1 milliárd forintról 1970-ben 18,3 milliárd forintra nőtt, ami közel 50%-os egy főre jutó termelésiérték-növekedést

1. táblázat

TERMELESI ÉRTÉK ÉS ANYAGI RÁFORDÍTÁSOK A MEZŐGAZDASÁGI
NAGYÜZEMEK BEN*

Megnevezés	1970.	1975.	Index (1970=100)
	évben, millió Ft		
<i>Halmazott termelési érték</i>			
Növénytermelés	37 370	49 220	131,2
Állattenyésztés	24 690	35 850	145,2
Egyéb alaptevékenység	1 460	2 100	143,8
Alaptevékenység összesen	63 520	87 170	137,2
Kiegészítő tevékenység	14 780	19 800	134,0
Összesen	78 300	106 970	136,6
<i>Anyagi ráfordítás</i>			
Növénytermelés	16 590	23 070	139,1
Állattenyésztés	20 600	27 520	133,6
Egyéb alaptevékenység	750	1 100	146,7
Alaptevékenység összesen	37 940	51 690	136,2
Kiegészítő tevékenység	6 100	8 470	138,9
Összesen	44 040	60 160	136,6
<i>Anyagi ráfordítás a bruttó termelés százalékában</i>			
Növénytermelés	44,4	46,9	—
Állattenyésztés	83,4	76,8	—
Egyéb alaptevékenység	51,4	52,4	—
Alaptevékenység összesen	59,7	59,3	—
Kiegészítő tevékenység	41,3	42,8	—
Összesen	56,2	56,2	

*. Forrás: A MÉM számításai

eredményezett. Az 1970. évi egy főre jutó termelési érték meghaladja a 120 000 Ft-ot.

Még kedvezőbb a kép, ha figyelembe vesszük, hogy az állami gazdaságok 1968. és 1970. év között hajtottak végre jelentős munkaidő-csökkentést, és ezzel a heti törvényes munkaidőt 56 órától 48 órára szállították le. Az így számított egy órára jutó termelésnövekedés értékben meghaladja a 66%-ot.

2. táblázat

A HATÉKONYSÁG ÉS A JÖVEDELEM ALAKULÁSA A MEZŐGAZDASÁGI
NAGYÜZEMEKBEN*

Megnevezés	1970.	1975.	Index (1970=100)
	években, Ft		
Az anyagi ráfordítások 100 Ft-jára jutó			
— bruttó termelés	177,8	177,8	100,0
— nettó termelés	77,8	77,8	100,0
— bruttó jövedelem	70,4	70,1	99,6
A bruttó termelés 100 Ft-jára jutó			
— személyes jövedelem**	29,2	27,9	95,5
— felhalmozás***	8,3	8,4	101,2
— bruttó jövedelem	39,6	39,5	99,7
A személyes jövedelem 100 Ft-jára jutó			
— bruttó termelés	347,2	357,9	103,1
— nettó termelés	149,9	156,6	104,5

* Forrás: A MÉM számításai

** Termelőszövetkezeteknél: a részesedési alap, állami gazdaságoknál: a munkabérből és nyereségből képződő „IV” alap összege.

*** Termelőszövetkezeteknél: a jövedelemből képződő fejlesztési alap és a biztonsági alap változása egyenlegének összege, állami gazdaságoknál: a nyereségből képződő fejlesztési alap és a tartalékalap összege.

Kedvező a helyzet, ha a termelékenység nem az érték, hanem az *egységnyi mennyiségű termék előállítására fordított munkaóra-felhasználás* alapján vizsgáljuk. A fontosabb termékek egységnyi termelésére fordított munkaóra-felhasználása a III. ötéves terv első négy évében az alábbiak szerint alakult:

Mértékegység	1966.	1969.
	években a termékegység előállítására fordított munkaórák száma*	
Búza q	2,6	2,0
Kukorica q	5,5	2,5
Marhahús q	41,3	35,2
Sertéshús q	9,5	8,0
Tojás 1000 db	15,0	10,6
Tej 1000 l	97,0	84,6

A gazdaságok a III. ötéves terv során a termelési érték több mint 40%-os növelése mellett mindössze 13,5%-os bértömeg-növekedést használtak fel, így a *100 Ft felhasznált munkabérre jutó termelési érték több mint 23%-kal növekedett.*

* Forrás: A MÉM számításai.

Az aránylag lassú ütemű bértömeg-növekedés ellenére a dolgozók *átlagkereseti szintje* a III. ötéves terv során közel 30%-kal emelkedett, és *elérte az ipari dolgozók keresetét*.

Az eredmények elérésében jelentős szerepet játszott a megváltozott gazdaságirányítási rendszer, annak közgazdasági ösztönzői és nem utolsósorban a bértömeg-gazdálkodási rendszer.

A IV. ötéves terv 1975-re az állami gazdaságok halmazott termelési értékét 21,7 milliárd forintban határozza meg. A termelés anyagi és technikai feltételeinek biztosításához előirányzott összegek, a legfejlettebb termelési eljárások alkalmazása, a kemizálás fokozása, az állati férőhelyek jelentős részének korszerűsítése lehetővé teszi a foglalkoztatott *létszám évenként több mint 1%-os csökkentését*.

A terv tehát az 1970. évi várhatóhoz képest mintegy 18%-os termelés-növekedéssel és 6%-os létszám-csökkenéssel számol, ami együttesen öt év alatt 23%-os *termelékenységnövekedést eredményez*. A várható további munkaidő-csökkentést is figyelembe véve, az egy órára vonatkoztatott termelékenység emelkedése ennél nagyobb mértékű. A 100 Ft termelési értékre vetített termelésnövekedés az előirányzott 12,5%-os átlagkereset-növekedés ellenére meghaladja a 6%-ot.

Az élő munka *termelékenységének előirányzatait* a terv egyéb célkitűzései megfelelően *alátámasztják*, mivel a jelenleg meglevő traktor- és gépállomány pótlása és jelentős fejlesztése, a meglevőknél termelékenyebb gépek beállítása, a kukorica, cukorrépa és burgonya betakarításának 100%-os gépesítése, az állatférőhelyek korszerűsítése, párosulva a fejlettebb termelési eljárásokkal és a IV. ötéves terv közgazdasági szabályozóinak ösztönzésével, biztosíték ezen célkitűzések megvalósítására.

Termelékenység és hatékonyság a termelőszövetkezetekben

A mezőgazdasági termelőszövetkezetek gazdálkodási eredményei a III. ötéves terv első négy évében ütemesen növekedtek. Ebben szerepet kapott a racionális műszaki fejlesztés, a fejlett üzem- és munkaszervezési módszerek alkalmazása, a gazdálkodás közgazdasági feltételeinek javulása, a termelőszövetkezeti tagság fokozott munkateljesítése és mindezek eredményeként a termelékenység és a *hatékonyság növekedése*.

A termelőszövetkezeteknek, sajátos helyzetükből adódóan, a gazdaságossági szempontok messzemenő érvényesítése mellett, tagjaikkal szemben törvényben meghatározott foglalkoztatási kötelezettségük is van. Ezért tevékenységük során a munka termelékenységének növelését és a foglalkoztatási színvonal emelését egyaránt szem előtt tartva kell döntéseket hozniuk a tevékenységi kör kialakítására.

A termelőszövetkezetek 1966. évi 16,9 milliárd forintos felhasznált bruttó jövedelme 1969. év végére 25,1 milliárd forintra (48,6%-kal) emelkedett.

Az utóbbi 4 évben a termelőszövetkezetek rendelkezésére álló munka-

erőforrás összetételében és teljesítményében is jelentős változások következtek be. A munkadíj-elszámolásban részesültek száma 1966—1969. évek között 2,7%-kal, 31 000 fővel csökkent. Az alacsonyabb létszám munkaóra-teljesítése viszont 14%-kal emelkedett, ami a *foglalkoztatási színvonal javulását jelzi*. Az egy foglalkoztatottra jutó évi átlagos munkanap-teljesítés 4 év alatt 152 napról 185 napra nőtt.

A számadatok egybevetéséből megállapíthatjuk, hogy a termelőszövetkezetekben a munka termelékenysége fokozódását jelző, 1000 órára jutó *bruttó jövedelem* az 1969. évi 9740 Ft-ról 12 605 Ft-ra, 29,4%-kal emelkedett. A termelőszövetkezetekben a közös munkából származó összes személyi jövedelem tömege 4 év alatt 42,8%-kal emelkedett.

A IV. ötéves terv időszakában a termelési szerkezet intenzív irányba tolódik el, ennek megfelelően a tervidőszakban — változatlan munkanap-szükségleti normatívákat feltételezve — az évi munkanap-szükséglet kb. 10%-kal növekedhetne. A termelőkapacitások kedvezőbb kihasználása, a műszaki fejlesztés és kemizálás hatására azonban a termelés munkanap-szükségletének 5,7%-os csökkenését irányoztuk elő.

A termelőszövetkezetek halmozott termelési értéke a IV. ötéves terv időszakában 61,5 milliárd forintból 85,3 milliárd forintra (38,7%-kal) nő.

A termelőszövetkezetek felosztható részesedési alapja 5 év alatt várhatóan 34,6%-kal emelkedik, ami módot nyújt a termelőszövetkezetekben dolgozók személyi jövedelmének a népgazdaság egyéb ágaiban foglalkoztatottakkal azonos szintű növelésére.

A munka szervezetségének növelését, a szociálpolitikai intézkedések és a munkaerő-állomány stabilizálására irányuló törekvések kedvező hatását is előirányoztuk. Ennek megfelelően a termelőszövetkezetekben várhatóan megnő a rendszeresen foglalkoztatottak száma, és emelkedik az összes foglalkoztatottakhoz viszonyított aránya. Valamennyi tényező együttes hatását figyelembe véve a IV. ötéves terv végére a termelőszövetkezetekben foglalkoztatottak összlétszáma 80—100 ezer fővel csökken.

Maga ez a tény is jelentősen növeli a termelőszövetkezetekben az élő munka termelékenységét. Emellett figyelembe kell venni azt is, hogy a IV. ötéves terv időszakában várható — a termelési igényekhez igazodó — *műszaki fejlesztés* megköveteli az ifjúság fokozottabb munkába lépését, egyben a szakmunkaerő-állomány növelését.

A termelőszövetkezetekbe belépő fiatalok állandó, rendszeres foglalkoztatást igényelnek, és elvárják az *iparhoz felzárkózó munkafeltételek* megteremtését is, ezért a tervidőszakban határozottabb munkavédelmi és szociálpolitikai intézkedések szükségesek a mezőgazdasági munkakörülmények és a munkahelyek szociális ellátottságának megjavítása érdekében.

A termelőszövetkezetek munkaerőhelyzetére a IV. ötéves terv időszakában is jellemző lesz a *területi differenciáltság*. Foglalkoztatási problémák leginkább a falusi nőknél jelentkeznek. Ezek megoldására szükségessé válik a kiegészítő tevékenységek és a munkaerő-kooperáció különféle formáinak racionálisan indokolt fejlesztése.

**Termelékenység és hatékonyság
az élelmiszeriparban**

Az élelmiszeripari ágazatok IV. ötéves tervének összeállítása során a termelékenység és a hatékonyság emelésének követelményét megfelelően érvényesítettük. Módszertanilag ez abban jutott kifejezésre, hogy a termelékenység, a hatékonyság és a jövedelmezőség emelésének lehetőségeit többoldalú elemzésnek vetettük alá, és a számításban az egy főre jutó társadalmi termék, az egy főre jutó vállalati eredmény és az egy főre jutó személyi jövedelem növekedését vizsgáltuk.

A felsorolt mutatók képzése során a hatékonyság alakulását befolyásoló tényezők sokaságából néhány alapvető tényezőt is figyelembe vettünk, így többek között a beruházások belépésének idejét és a műszaki fejlesztés hatását, a gépi munka és a szakképzett dolgozók arányának emelkedését, a termelés, a csomagolás és az anyag-, árumozgatás munkaigényének növekedését, a termékösszetétel változásának a hatását, valamint az élő munka termelékenységének emelkedését.

Az élő munka termelékenységének emelkedésében a termelés növekedésének, a területegységre jutó *átlagtermékek színvonalának* döntő szerepe van, mégis gyors ütemű emelkedésre főleg azokban az ágazatokban kell számítani, amelyekben a tervidőszak folyamán a gépesítettség és a készülékellátottság foka emelkedik, illetőleg a meglevő *technológiák korszerűsítése és a kapacitások rekonstrukciója* megy végbe.

Az élő munka termelékenysége emelkedésének másik jelentős forrása a csomagolás további gépesítése, illetőleg automatizálása, valamint az anyag- és árumozgatás, általánosságban a szállítás ütemességének és korszerűbb feltételeinek biztosítása. Ebből a szempontból a kisgépek szélesebb körű alkalmazásának nagy szerepe van.

Számításainkban tekintettel voltunk arra, hogy a gazdasági szabályozó rendszer az élelmiszeripari ágazatok közül *három ágazatban a bértömeg-ellenőrzési rendszer* bevezetését lehetővé tette, amely a bérszínvonal-ellenőrzési rendszernél erőteljesebb ösztönzést biztosít a munkaerő körültekintőbb felhasználására.

Figyelembe vettük azt is, hogy a bérszínvonal-ellenőrzési rendszerbe sorolt ágazatok és vállalatok nagyobb része a közelmúlt években az elvártnál lazább létszám-gazdálkodást folytatott, s emiatt a IV. ötéves terv teljesítéséhez szükséges létszámigény egy része már a tervidőszakot megelőzően mennyiségileg rendelkezésre áll.

Végül feltételeztük, hogy a tervperiódus gazdasági szabályozó rendszerének munkaügyi elemei — az ágazatok többségének alacsony bérszínvonalára — a létszám-növeléshez fűződő érdekeltséget lényegesen csökkentik.

A IV. ötéves terv teljesítésének további előfeltételei között a *munka-és üzemszervezés színvonalának lényeges emelkedése*, a munkanormák karbantartásának javulása, a munkaidőn belüli veszteségidők csökkenése, valamint a *munka- és életkörülmények fokozatos emelkedése* is szerepel.

A termelés gyors ütemű növekedéséhez viszonyítva a vállalati eredmény eltérő ütemben emelkedik, mert a tervidőszak folyamán az *állami támogatások fokozatos csökkenésével* számolunk. Ennek összege mintegy 1,3 milliárd forintot tesz ki. Ez a körülmény az egy főre jutó vállalati eredmény alakulására — változatlanul tekintve az 1970. évi állami támogatások összegét — csökkentőleg hat.

Az állami támogatások mérséklődése az ágazatok egy részénél problémákat okoz az egy főre jutó személyi jövedelem növelése terén. A problémák megoldására 10 millió forint egyszeri és 25 millió forint évenként ismétlődő bérpreferencia áll rendelkezésünkre.

A MŰSZAKI HALADÁS KÉRDÉSEI ÉS A BERUHÁZÁSI POLITIKA IRÁNYELVEI AZ ÉLELMISZER-GAZDASÁG IV. ÖTÉVES TERVÉBEN

Az elmúlt évek során a továbbhaladás előfeltételeként kialakultak és jelentős részben megszilárdultak a nagyüzemi technológia, a korszerű műszaki fejlesztés nagyüzemi keretei, a mezőgazdasági nagyüzemek.

Az elmúlt időszak legfőbb *jellemzője*, hogy

- felgyorsult a műszaki fejlődés, korszerű géprendszerek, kémiai anyagok, energiahordozók jöttek létre;
- a mezőgazdasági termeléshez speciálisan kapcsolódó növény- és állathibridek széles skálája található meg;
- nőtt a szakmai színvonal.

A mennyiségi és minőségi változások egyfelől jó alapot teremtettek a további fejlődéshez, másfelől azonban bizonyos ellentmondásokat is felszínre hoztak. Ezek részint a mezőgazdaság társadalmi átalakulásához kapcsolódó fejlesztési problémákkal függenek össze, részint az általános fejlődés következményei.

A legfőbb ellentmondás, hogy a már kialakult nagyüzemi kereteket *nem lehet egyidejűleg* teljes egészében korszerű termelőerővel feltölteni. Ez többek között abban jelentkezik, hogy

- nem kielégítő a termékek feldolgozottsági foka,
- a mezőgazdasági munkaerő-foglalkoztatás, illetve a munkaerő-felszabdítás nem esik egységes megítélés alá.

A mezőgazdasági üzemek vállalatszerű gazdálkodásából adódik az a természetszerű követelmény, hogy a munkaerőt — elsőként a legnagyobb fizikai erőlködést kívánó területeken — tervszerűen csökkentse a korszerű technológiák alkalmazásával. Ezzel esetenként szemben állhat az a kollektív érdek, hogy az üzemeknek rövidebb távon gondoskodniuk kell tagjaik foglalkoztatottságáról is.

Az élő és holt munka számbavételének problémái, reális megítélésének nehézségei miatt *nem egyértelmű a műszaki fejlesztés* eredménye, illetve *hatása*. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a korszerű technika alkalmazása a magasabb bekerülési költség révén olyan jelentős *termelési költség-emel-*

kedést okozhat, mellyel esetenként nem áll arányban a megtakarított munkabér nagysága.

Külön ki szeretnék térni a mezőgazdaság speciális problémájára, a társadalmi átalakulásból adódó ellentmondásokra és ezek leküzdésének lehetőségeire, a műszaki fejlesztéssel összhangban.

Első helyen kell megemlítenünk, hogy lényegesen lassúbb ütemben ugyan mint az elmúlt 10 évben, de a tervidőszakban is folytatódik az állatállomány háztáji gazdaságokból nagyüzemi körülmények közé való átvitele. Ez konkrétan abban jut kifejezésre, hogy például célul tűzzük ki az országos szarvasmarha-állomány 50 ezerrel történő növelését 1975-ig olyan körülmények között, hogy a háztáji és egyéni gazdaságok állománya 50 ezerrel csökken. *Egyértelmű, hogy a nagyüzemi — elsősorban termelőszövetkezeti — gazdaságokban 100 ezer férőhelyet kell megépíteni* az igények kielégítéséhez. Ez magában foglalja — ahogy a legelterjedtebb szóhasználatnál mondjuk — a „szektorváltás” és az abszolút növekedés férőhelyigényét is.

Szükségessé válik például a mezőgazdasági nagyüzemekben még felkelhető szerfafavázás, ideiglenes épületek cseréje, sőt azzal számolunk, hogy a tervidőszak végére a mezőgazdaságból a *korszerűtlen, provizórikus épületek gyakorlatilag eltűnnek*. Nem is kell külön rámutatni ennek a folyamatnak az eszközhatékonyságra gyakorolt hatására. A szerfás épületek teljes elhasználódása következtében csökkenne ugyan a mezőgazdasági állóeszköz-állomány, de egyidejűleg *jóval drágább* objektumok megépítési szükséglete természetsszerűleg *gyorsabban növeli az állóeszköz-állomány mértékét, mint a termelés eredményét*. Ez különösen a tervidőszak első éveire áll.

Ugyancsak a most következő tervidőszak feladata lesz, hogy kicseréljük részint a termelőszövetkezetek tömeges szervezése idején újonnan beszerzett, részint a gépállomásoktól átvett nagyszámú erő- és munkagépet.

A fentiek együttesen jelzik, hogy a célul kitűzött műszaki fejlesztés nem választható el ezektől az objektív folyamatoktól, és a *következő időszak általános fejlesztése másként ítélendő meg a munkatermelékenység, és másként a műszaki haladás hatékonysága oldaláról*.

A hosszú távú tervidőszakra vonatkozó számítások, tudományos elemzések például azt mutatják, hogy 1970-hez képest az állattenyésztésben a 100 Ft állóeszközre jutó termelési érték 1975-ig együttesen 60 Ft-ra, 1985-ig 50 Ft-ra csökken (1970-ben ez a szarvasmarha-tenyésztésben 77 Ft, a sertés-tenyésztésben 100 Ft volt).

Különböző módszerű számítások szerint a várható földterület-csökkenés 230 ezer kh (ebből szántó kb. 220 ezer kh). Az ennek révén kieső termelés pótlásához hozzávetőlegesen 1,5 milliárd Ft eszközbefektetés szükséges. Az általános műszaki haladás hatékonyságának megítéléséhez figyelembe kell venni tehát, hogy a tervidőszakban is érvényesülnek azok az általános tényezők, amelyek a magas eszközigényen keresztül hatnak. Ilyenek:

- a termelési folyamathoz kapcsolódó klimatikus és biológiai tényezők továbbra sem elhanyagolható szerepe;

- a mezőgazdaság belterjesebb fejlesztésének iránya az állattenyésztés, ahol a biológiai termelőfaktor lehetőségeinek optimális kihasználása érdekében sok épület jellegű állóeszköz kell;
- a mezőgazdaság termékkibocsátásának nagy része a termelőfogyasztás szférájába jut, tehát továbbra is alapanyag-termelőnek számít.

Az *élelmiszeriparban* meg kell említenünk az *előregedett* iparágak (cukoripar, gabonátárolás egy része, söripar egy része, húsipar) állóeszközeinek szükségszerű *cseréjével* járó fejlesztés problémáit, mely szintén a hatékony-ság lassúbb növekedését eredményezheti.

Az élelmiszeripar beruházási lehetősége a tervidőszakban 17,5 milliárd Ft. Ennek felhasználását olyan módon szükséges irányítanunk, hogy elősegítsük a termeléspolitikai célkitűzések megvalósítását. A beruházási lehetőségek eléggé determináltak. A jelentős mértékben elhasználódott állóeszköz-állomány *szinténtartása* a beruházási lehetőségek kb. 45%-ára támaszt igényt. Ennek keretében kell biztosítani az elhasználódott állóeszközök pótlását, a termelőkapacitások működtetéséhez szükséges járulékos, infrastrukturális létesítmények megépítését is.

A fejlesztést ugyanakkor az élelmiszer-gazdasággal szemben támasztott társadalmi-gazdasági követelmények határozzák meg. Biztosítanunk kell a belföldi lakosság mennyiségi és minőségi igényeinek maradéktalan kielégítését; a keresett, magasabb feldolgozottsági fokú új termékek bevezetését; a gyártmánystruktúra szükséges átalakítását; a korszerű kereskedelmi módszereknek megfelelő kikészítés, fogyasztói kiszolgálás műszaki feltételeit; általánosságban a *minőségi követelmények eddigieknél magasabb színvonalú* kielégítését.

Részen a belföldi igények kielégítésére, de a gazdaságos exportárualap bővítése érdekében is a tervidőszakban jelentősen fejleszteniünk kell a gazdaságosan értékesíthető, és a mezőgazdasági termeléssel is megalapozható termékek termelésének bővítéséhez szükséges új kapacitások létrehozását. Ilyenek elsősorban:

- az állattenyésztés fejlesztésével összefüggésben a belföldi ellátás és az exportárualap fokozása érdekében a *hús- és az állattermék feldolgozását* biztosító kapacitások fejlesztése;
- a korszerű *takarmánykeverékek*, húslisztek termelésének fokozásához szükséges kapacitások növelése;
- a megtermelt termékek veszteségmentes megőrzése, gazdaságos értékesítése érdekében a *raktár- és hűtőtároló*-kapacitások bővítése.

Az élelmiszeripar beruházási szabályozó rendszerét úgy alakítottuk ki, hogy az egyben a népgazdasági szempontból is fontos célok megvalósítására ösztönözzön.

Egészében megállapítható tehát, hogy a következő tervidőszak műszaki fejlesztésének hatékonysága némileg *eltérő módon* jelentkezik az elért, illetve az elérendő munkatermelékenység szempontjából és az élő munka felváltását célzó fejlesztések, a holtmunka-befektetések szempontjából.

Hogy a hatékonyság egységes értelmezésében a mezőgazdaság és az egész élelmiszer-gazdaság műszaki fejlesztése minél kedvezőbb megítélést nyerjen, nem kis szerep hárul a szabályozó rendszerre, ezen belül a közgazdasági ösztönzőkre.

A tervidőszak során rendelkezésre álló beruházási *lehetőségek* figyelembevételével a műszaki fejlesztési politikánk *főbb irányait* a következőkben lehet összefoglalni:

A gépesítéspolitikai és a termelési technológiák fejlesztésében alapvető célkitűzés — a termelés növelésének, intenzív irányú fejlesztésének megfelelően — az üzemi zárt termeléstehnológiai rendszerek *komplex* kialakítása és fejlesztése.

Legfőbb törekvésünk a hiányzó gépek gyors pótlásával a technológiai rendszerek komplexitásának előmozdítása, ezáltal a hatékonyság további javítása, a termelésben a veszteségi források csökkentése, és ezek által a *gazdaságosabb termelés* elérése.

A gépesítési igényeket a következő területeken szükséges a leggyorsabban kielégíteni:

- a *talajművelés*, a talajtermékenységek javításának gépesítése;
- az anyagmozgatás (szállítás, rakodás) gépesítésének megoldása;
- a *kukorica, cukorrépa, burgonya és szálak takarmányok* betakarításának, ezzel együtt a tárolás, tartósítás gépesítésének meggyorsítása;
- a *kenyérgabona* komplex betakarításának mielőbbi megoldása;
- az *állattartás* (ezen belül elsősorban a sertéshizlalás és a tehenészet) munkafolyamatainak gépesítése;
- a kertészeti kultúrák egyes főbb termelési, feldolgozási és tárolási munkafolyamatainak gépesítése.

A mezőgazdasági termelés során felhasznált eszközök hatékonyságának növelése, a gazdaságos termelés, a talajok termékenységének fokozása útján is biztosítható. A IV. ötéves terv során az eddigieknél gyorsabb termelési racionalizálási folyamat megy végbe, mely a talajhasználat kialakult gyakorlatában is változást eredményez.

Az *építkezések területén* a fejlesztés két irányú. *Egyrészt* a vasbeton vázákhoz ma még hiányzó hőszigetelt *térelhatároló elemek* kifejlesztése és gyártása, *másrészt* a *könnyűszerkezetes* építési mód általános bevezetése és az új, korszerű építési anyagok széles körű alkalmazása.

A *mezőgazdasági termékek feldolgozásában* a nagy teljesítményű, zárt technológiai rendszerek kialakítása, a csomagolás automatizálásának, és ezáltal színvonalának javítása, a műszerezettség növelése, továbbá az anyagmozgatás gépesíthetőségének lényeges javítása a fő feladat. A mezőgazdasági üzemekben a kikapacitású feldolgozó rendszerek kialakítására kell törekedni.

Министр сельского хозяйства и пищевой промышленности в этой статье анализирует важнейшие экономические вопросы продовольственного хозяйства в IV пятилетнем плане. Рассматривает народнохозяйственные требования предъявляемые к продовольственному хозяйству и этим поддерживает директивы по производству пищевой промышленности, а также отраслевые особенности роста производства. потом исследует как формируется производительность и эффективность в плановый период в продовольственном хозяйстве по отраслям и в хозяйствах относящихся к двум крупным социалистическим секторам. Рассматривает и взаимосвязи эффективности, технического совершенствования и политики капиталовложений.

Der ungarische Minister für Landwirtschaft und Ernährungswesen hat in dieser Behandlung die wichtigeren ökonomischen Fragen des vierten Fünfjahresplanes der Nahrungsmittelwirtschaft analysiert. Aufgrund der gegenüber der Nahrungsmittelwirtschaft gestellten volkswirtschaftlichen Anforderungen wurden die Produktionsvoranschläge für die Landwirtschaft und Ernährungsindustrie sowie die zweiglichen Besonderheiten zur Produktionssteigerung bestimmt. In der Folge hat der Verfasser die Gestaltung der Produktivität und Effektivität während der Planperiode in der Nahrungsmittelwirtschaft den Zweigen nach, sowie in den landwirtschaftlichen Betrieben der beiden grossen sozialistischen Sektoren, untersucht. Auch die Zusammenhänge zwischen der Effektivität mit der technischen Entwicklung und mit der Investitionspolitik wurde erörtert.

Major economic problems of Hungarian food economy in the 4th Five Years Plan are analyzed in the paper by the Hungarian Minister of Agriculture and Food. The requirements of the national economy towards food economy are outlined grounding thereby the estimates of agricultural and food industry production as well as the peculiarities of increasing the production in its diverse branches. A survey is presented on the development of productivity and efficiency in the branches of food economy and in the farms belonging to the two large socialist sectors during the period of the Plan. Political contexts of efficiency as well as of technical development and investments are also analyzed.

AZ AKADÉMIAI KIADÓ KIADVÁNYA

Szemes Lajos:

A mezőgazdasági termelőszövetkezetek érdekképviselői

A szerző alapos áttekintést ad a termelőszövetkezeti érdekképviselői fejlődésének történetéről, felvázolva azokat a társadalmi-gazdasági körülményeket, amelyek között ez az érdekképviselő időszakonként megvalósult. Nemesak regisztrálja az eseményeket,

hanem kritikailag értékeli is az intézményes érdekképviselőket megvalósító különféle szervezetek: a Termelőszövetkezeti Tanács, az annak operatív munkáját végző elnökség, titkárság, a megyei megbízottak, az Országos Termelőszövetkezeti Tanács és a megyei termelőszövetkezeti tanácsok, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa és a területi szövetségek tevékenységét, és javaslatokat is ad az érdekképviselői, érdekvédelmi munka továbbfejlesztéséhez.

AZ ÉRDEKLŐDÉSRE SZÁMOT TARTÓ CIKKEK KÖZÜL

- Dimény Imre:** A magyar élelmiszer-gazdaság helyzete és az őszi feladatok. A Világ Mezőgazdasága, 1970. 38. sz.
- Gergely István:** Magyarország állattenyésztése. A Világ Mezőgazdasága, 1970. 34. sz.
- Egyed Imre:** A kutatások fejlődése az agrártudományok fő ágazataiban. Nemzetközi Mezőgazdasági Szemle, 1970. 5. sz.
- Éliás András—Újhelyi Tamás:** Az élelmiszer-gazdaság termékei exportálási kilátásairól. Vezetés, 1970. 8. sz.
- Eck Kálmán:** A munkatan alapelveinek érvényesítése a mezőgazdasági üzemek vezetésében. Vezetés, 1970. 8. sz.
- Illés Tibor:** Vezetési koncepciók egy korszerű közös gazdaság és a háztáji kapcsolatainak átalakítására és integrálására. Vezetés, 1970. 8. sz.
- Keserű József:** Vezetés és vertikális integráció. Vezetés, 1970. 8. sz.
- Nagy Gyula:** A vezetéselemlétről és a gyakorlatról. Állami Gazdaság, 1970. 4. sz.
- Erdei Ferenc:** Város és vidék. Társadalmi Szemle, 1970. 10. sz.
- Soós Gábor:** Mezőgazdaságunk műszaki fejlődésének 25 éve. Mezőgazdasági Gépezet és Építézet, 1970. 3. sz.
- Szalay Emil:** Szántóföldi munkák hatékonyságának növelése nagy teljesítményű traktorokkal. Mezőgazdasági Gépezet és Építézet, 1970. 3. sz.
- Soós Endre:** Zöldségáru-feldolgozás mint szolgáltató tevékenység. Tudomány és Mezőgazdaság, 1970. 5. sz.
- Tompa Béla:** Zöldségtermesztésünk jelene és jövője. Kertgazdaság, 1970. 3. sz.
- Hegedűs Miklós:** Az agrárszektor és az élelmiszer-gazdaság struktúrájának alakulása a gazdasági fejlődés során. Élelmezési Ipar, 1970. 10. sz.
- Papp Bálint:** Az élelmiszer-gazdasági vertikumok kialakulása és fejlesztésük lehetőségei. Állami Gazdaság, 1970. 5. sz.
- Bíró Sándor-Marczell Jenő:** A vállalati igazgató döntéseivel járó felelősségi jogi és gazdasági feltételei. Vállalati Vezetés, Szervezés, 1970. 3. sz.
- Majzik Péterné:** Lépések a komplex vállalati tervezés megvalósítása felé. Vállalati Vezetés, Szervezés, 1970. 3. sz.
- Mészáros Mátyás:** Az állami támogatás hatása a kedvezőtlen adottságú gazdaságokban. Állami Gazdaság, 1970. 5. sz.
- Benda Kálmán:** A mezőgazdasági termelészövetkezetek munkaerő-helyezete. Munkaügyi Szemle, 1970. 10. sz.
- Takács József:** A jövedelem biztonsága és tényezői a mezőgazdasági termelészövetkezetekben. Közgazdasági Szemle, 1970. 11. sz.
- Molnár Béla:** A nagyüzemi gyümölesztermesztés jövedelmezőségének problémái, s a termésátlagok. Állami Gazdaság, 1970. 5. sz.
- Gergely István:** A szarvasmarhatartás gazdaságosságának vizsgálata. Állami Gazdaság, 1970. 5. sz.
- Borontai István:** Lehetőségek és gondok a sertéshús-termelésben. Állami Gazdaság, 1970. 5. sz.
- Várady Barna:** Új takarmányadagok: új utak. Baromfitenyésztés, 1970. 11. sz.
- Goekler Lajos—Szabó László:** Műtrágyázás tömény ammóniával. Magyar Mezőgazdaság, 1970. 45. sz.
- Felföldi János:** A szállítás helyzetfelmérése egy mezőgazdasági üzemben, különös tekintettel a többszörös anyagmozgatásra. Számvitel és Ügyviteltechnika, 1970. külön-szám.